

Restaurering av strandängar i Gansviken, Gotland 2022-2025

Årsrapport 2023

Årsrapport 2023

Gansvikens Havmiljö Ideell Förening

Projektsammanfattning

Bild 1 och 2. Gansviken 1975.

Gansviken 2019. Vassen börjar ta över

Projektet avser restaurering av strandängar i delar av inre Gansviken. Under de senaste decennierna har ängarna vuxit igen. Vass och sly begränsar vattenrörelser, hindrar rovfiskens lek, binder näring och begränsar bortspolning av sediment i området. Allt till nackdel för artrikedomen och syresättningen av Östersjön. Igenväxningen begränsar även friluftsliv som bad, strövmråde och annan rekreation. Vi tänker oss åtgärder som vass- och slyröjning samt stängsling så att nötkreatur som betar håller undan tillväxt av vass och sly och krossar befintliga rotsystem. Genom att öppna förbindelsen mellan havsviken och land skapas även förutsättningar för framgångsrika framtida arbeten med åtgärder för reduktion av näringsläckage från land, reproduktionsområden för rovfisk, bärgning av släke med mera.

I viken finns ett stort område av ren sandbotten som torrläggts vid lågvatten och då utgör en mycket speciell naturupplevelse. Området är idag tillgängligt för ryttare men okänt för de flesta. Röjer vi och håller undan vassen skulle det öppna upp för fler att få uppleva landskapet.

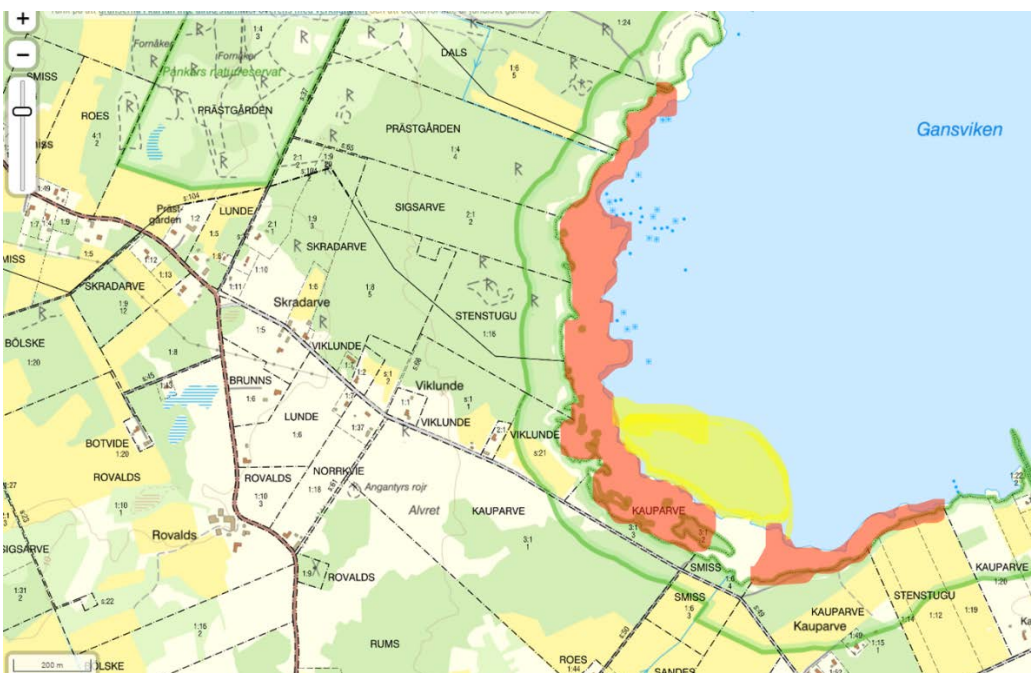

Bild 3. Berörda områden i grova drag med rött. Den nämnda sandbotten i grova drag med gult.

Bild 4 och 5. Del av området hösten 2021.

Bild 6. Södra och mellersta området april 2022, fotograferat från luften, åt väster. Bilden togs under projektets uppstart innan vassen skördats. Mellan de båda gula linjerna (ungefärligt placerade) är det område mellan södra och mellersta delen som inte ingår i projektet.

Bild 7. Norra och mellersta delen april 2023 fotograferad från luften. Projektgränsen är ungefärligt markerad med röd linje och norr (höger) om den har vassen orörd. Söder (vänster) om gränsen är vassen skördad. Gränsen mellan norra och mellersta delen ungefärligt markerad med gul linje.

Bild 8 och 9. Mellersta och södra området september 2022, fotografen står på det mellersta området och fotograferar bild 7 norrut och bild 8 österut.

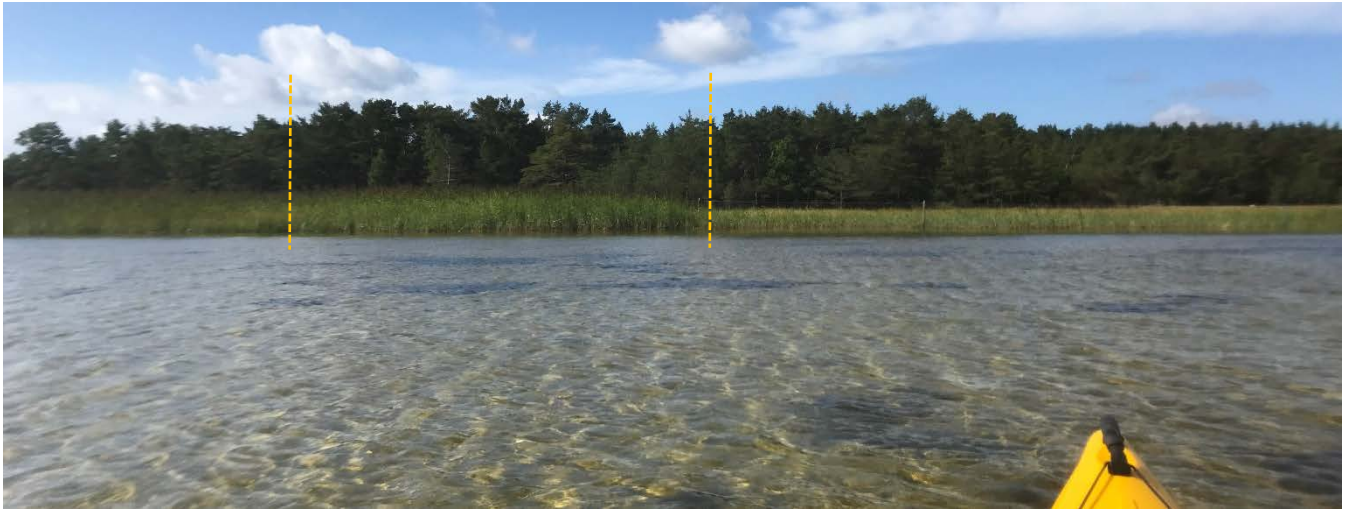

Bild 10. Mellersta delens södra gräns i juli 2023. Till vänster syns vass som inte skördats. I mitten syns en del där vassen skördades 2022 men som inte betats 2023. Till höger syns en del där vassen skördades 2022 och som betats 2023. (Anledningen till områdets tillstånd är att vass skördades en liten bit utanför betesområdet 2022, vilket ger en bra referens för åtgärdernas effekt).

Bild 11-13. Området av sandbotten utanför vassen vid lågvatten i maj 2023. En speciell naturupplevelse som blivit mer tillgänglig genom projektets arbete. Arbetet har också gjort att vassens utbredning över området har hejdats och nu kan minska istället.

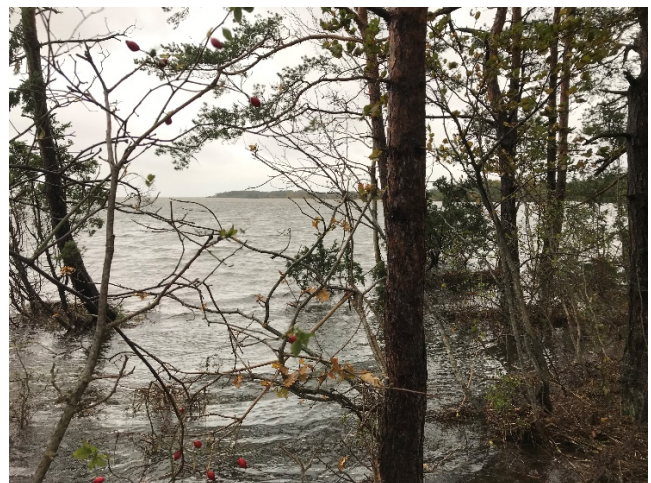

Bild 14 och 15. Området översvämmat vid högvatten i oktober 2023. Den ökade vattenrörelsen över det nu öppna området tycks slita på vassens rotfilt och annan landvegetation som tillväxt i strandzonen, och för bort mer död vegetation och sediment än tidigare. Högvattnet når de gamla stenvastarna vilka anger en tydlig gräns för de strandängar som restaureras i projektet.

Beskrivning av området

Bild 16. Projektets arbetsområden.

Norra

Den norra delen är cirka 430 meter lång och är i dagsläget helt obrukad längs stranden. Vassen uppskattas vara omkring 50 meter bred i genomsnitt vilket ger ett område på cirka 21 500 m². TUVAREGISTRET anger att marken är en blandning av typerna "Utvecklingsmark", 1630 (fuktig), 6411.

Planerade åtgärder:

- Skörda vass
- Röja sly
- Röja sly för att möjliggöra stängsel mot skogen
- Stängsla tre sidor av området (cirka 1000 meter)
- Ansluta området mot "Mellersta" för bete
- Eventuellt gräva bort rotfilt

Mellersta

Den mellersta delen är cirka 1000 meter lång och brukas i dagsläget för bete av nötkreatur längs stranden. Området är stängslat runt alla fyra sidor. Vassen uppskattas vara omkring 30 meter bred i genomsnitt vilket ger ett område av cirka 30 000 m². TUVAREGISTRET anger att marken är en blandning av typerna "Utvecklingsmark", 1310, 1630, 6210, 6411, 7230. Planerade åtgärder:

- Skörda vass
- Eventuellt gräva bort rotfilt

Södra

Den södra delen är cirka 520 meter lång och är i dagsläget helt obrukad längs stranden. Vassen uppskattas vara omkring 60 meter bred i genomsnitt vilket ger ett område av cirka 31 200 m². Inga uppgifter i TUVA-registret, men kan eventuellt tillhöra 1630. Planerade åtgärder:

- Skörda vass
- Röja sly
- Röja sly för att möjliggöra stängsel mot angränsande mark (längs gammal stenväst)
- Stängsla fyra sidor av området (cirka 1200 meter)
- Låta nötkreatur beta marken
- Eventuellt gräva bort rotfilt

Arbeten 2023

Åtgärd 1 – Vassröjning

Mätvärde: 3000 meter strandlinje

Ideellt arbete: 16 timmar

Kostnader: 30 000 kronor inklusive moms

Beskrivning: Tillstånd för vassröjning har beviljats av Länsstyrelsen under perioden 1 augusti – 14 mars. År 2022 skedde en heltäckande skörd av hela området. Under 2023 slogs vass där de betande djuren lämnat områden av vass. Betet gör stor nytta och endast enstaka områden har behövt slås under året. De observeras att vassen tycks växa snabbare i den norra delen där tillflödet av näringsämnen är större.

Åtgärd 2 – Slyröjning

Mätvärde: 3000 meter strandlinje

Ideellt arbete: 0 timmar

Beskrivning: Ingen slyröjning skedde under året eftersom ingen behov sågs.

Åtgärd 3 – Stängsling för betesdrift

Mätvärde: 2 200 meter stängsel

Ideellt arbete: 102 timmar

Kostnader: 1 775 kronor inklusive moms

Beskrivning: Sjöstängslet återmonterades på våren och demonterades på hösten. Reparationsarbeten på landstängslet skedde löpande under hela säsongen. I samband med arbete på sjöstängsel skedde också skräpplockning inom hela projektområdet.

Åtgärd 4 – Projektledning

Mätvärde: 3000 meter strandlinje

Ideellt arbete: 36 timmar

Kostnader: 8 950 kronor inklusive moms

Beskrivning: Arbetet har pågått löpande under året, men mest intensivt i samband med de större arbetsinsatserna i projektet, och omfattat allt från planering till genomförande av insatser. Inom det administrativa arbetet har även årsrapportering skett.

Åtgärd 5 – Dokumentation

Mätvärde: 3000 meter strandlinje

Ideellt arbete: 8 timmar

Beskrivning: Arbetet pågår löpande. Dokumentation i form av fotografering har skett både från luften, från land och från vattnet. Värt att notera är också att det pågår en växtinventering av WSP, på uppdrag av Länsstyrelsen, i området som bör kunna ingå i den slutliga utvärderingen av projektet.

Åtgärd 6 – Kommunikation

Mätvärde: På Facebook har Gansvikens havsmiljöförening 190 följare (2022: 175). Facebookgruppen har 78 medlemmar (2022: 76). Interaktiviteten med inlägg är störst gällande evenemang i form av arbetsdagar. Följarna utgör till 2/3 kvinnor och 1/3 män, och är fördelad över både fastboende och fritidsboende. Besök på hemsidan har tyvärr inte kunnat mätas.

Ideellt arbete: 109 timmar.

Beskrivning: Under 2023 ändrade vi rutiner och gör numera medlemsutskick via e-post efter varje styrelsemöte (vi har 6 st per år). Dessutom görs utskick vid jul och sommar samt kallelse till årsmöte. E-postutskicken till betalande medlemmar är vår viktigaste kanal. Den kompletteras med websidan, Facebook-sida och FB-grupp. Allt som rör projektet publiceras på websidan. Det delas sedan på FB-sidan och i FB-gruppen (eftersom inte alla har Facebook är det en kompletterande kanal. Det är också svårt att få räckvidd på Facebookinlägg i syfte att nå ut, det krävs sponsrade inlägg/annonsering för att få räckvidd). 2023 togs en affisch (70x100) och 500 flygblad fram som bland annat visades på Burgsviks marknad. Vi sätter även upp lappar på anslagstavlor (t ex ICA Havdhem). Fysiska möten är viktiga för att lära känna varandra och prata om vilket arbete som görs och varför. Under 2023 genomfördes arbetsdagar och vandringar för medlemmar. Till arbetsdagarna kommer det från 3 till ett 20-tal medlemmar. Till vandringarna bjuder vi alltid in någon sakkunnig som kan berätta om platsen eller om en insats. Vandringarna brukar genomföras på sommarhalvåret och ofta deltar 15-30 personer.

Tidplan – Avstämning för 2023

Tid	Planerat arbete	Utfört arbete
Q1	Röjning av sly (fortsättning)	Inget (behov förelåg inte).
Q2	Montering/komplettering av stängsel efter vintern	Utfört.
Q2- Q3	Bete av nötkreatur, vassröjning 3+4	Hela området betades, och vassröjning skedde där djuren lämnat obetad vass.
Q2- Q3	Kontroll av rotfilten sommartid inför bedömning av om ytterligare åtgärder krävs	Utfört, men hittills svårbedömt.
Q4	Röjning av sly (början), demontering av stängsel inom zon för vintervattenstånd	Ingen röjning av sly (behov förelåg inte). Sjöstängsel demonterades.
Q4	Dokumentation 1, utvärdering 1	Dokumentation har skett löpande. Utvärdering flyttad till våren 2024.

Not 1. Tillstånd för vassröjning har beviljats av Länsstyrelsen under perioden 1 augusti – 14 mars. Detta begränsar möjligheterna att röja vass flera gånger per år.

Utvärdering

Enligt projektplanen skulle en första utvärdering ske under Q4 2023. På grund av högt vattenstånd och tidigt vinterväder har utvärderingen skjutits till våren 2024. Observationer så här långt är:

- Betet gör stor nytta och minskar vass, rotfilt och sly i området.
- Vassen behöver nu endast slås i "enstaka ruggar" som djuren inte betat ner helt.
- Kombinationen av bete och kompletterande maskinell skörd tycks vara effektiv för att minska vassen men det går inte att avgöra om det är tillräckligt för att rotfilten ska försvinna och frilägga sandbotten igen.
- Den ökade vattenrörelsen verkar slita på rotfilt och annan vegetation i området och för bort döda växtdelar och sediment.
- Häger observeras ofta i området. Om den har ökat eller om den bara syns mer är oklart. Den kan ha fått ökad tillgång till föda i och med vasskörden. Om det gynnar eller missgynnar vattenkvaliteten i viken är inte fastställt. Det beror på vad den äter. Om den äter rovfiskyngel är det negativt, men om den äter storspigg så är det positivt.
- Området besöks betydligt mer än innan projektet sattes igång, och används flitigt som promenadområde och rekreationsområde.
- Engagemanget för miljön i området samlas kring föreningen och projektet och omfattar allt fler delar av Gansvikens ekosystem.
- Arbetsmomenten i området utvecklas och förfinas vartefter lärdomar görs och effekter nås. Åtgärdernas och verktygens storlek kan också minskas vartefter.